

Mennyi? Nulla! Mi nulla?

Romhányi Balázs
a Költségvetési Felelősségi
Intézet vezetője

NAGYOT AKART DOBNI A KORMÁNY: a miniszterelnök hetekkel ezelőtt bejelentette, hogy meg akarja állítani az államadósság növekedését, de nemcsak a GDP arányában (amit a költségvetési szabály amúgy előír), hanem forintban mérve is. Hasonlóan nyilatkozott az illetékes miniszter is, azóta viszont a felelős kormányzati emberek – bár folyamatosan napirenden tartják a témát – összeviszsa beszélnek. Vagy arról kódósítanak, hogy tényleg 2017-re akarják-e elérni a célt, vagy arról, hogy melyik költségvetési mutatót akarják nullára állítani.

Nem vitás, hogy a jelenlegi, főleg az EU-pénzeknek köszönhető rendkívül jó makrogazdasági helyzetben lényegesen jobb költségvetési egyenleget és gyorsabb adósságráta-csökkenést kellene az államnak produkálnia. A probléma azzal van, hogy már megint a nyers akarat helyettesíti a hozzáértést, a kommunikáció a tartalmi döntéseket és a csapkodás az építkezést.

A fáma szerint a 80-as években David Stockman amerikai költségvetési főnök a nyilatkozataiban 14 különféle költségvetési mutatót használt – mindig azt, amelyik éppen szebbnek láttatta az egyenleg helyzetét. Ugyanezt nálunk is meg lehet csinálni: mindig találni olyan egyenlegmutatót, amelyik éppen nulla, csak a megfelelő kiadási tételeket (kamatokat, beruházásokat stb.) ki kell venni belőle, vagy a megfelelő bevételeket (például annak az 560 milliárd forintnak a folyósítását, amellyel – a kormány szerint – 2015 végén tartozott az EU Magyarországnak) bele kell számítani.

Amennyiben ténylegesen és tartósan meg akarná állítani a kormány az adósság növekedését, akkor nem elég nulla pénzforgalmi egyenleget tervezni. Mivel az MNB-nek gyakorlatilag nyílt célja az árfolyam folyamatos gyengítése, ellentételezni kell a devizaadósság forintban kifejezett értékének növekedését is. Óvatos becslésként évi 1 százalékos leértékelődéssel számolva ez 70-80 milliárd forint. Ezt kell tehát még hozzáadni ahhoz a 750-800 milliárdos hiányhoz, amelyet 2017-re el kellene tüntetni. De az ügy itt nem áll meg: ha 850 milliárdos egyenlegjavulást akarunk elérni, akkor a kiadásokat legalább 1100 milliárd forinttal kell megválni, merthogy 100 forint állami kiadáscsökkentés legalább 25 forinttal csökkenti az adóbevételeket is.

Biztos tud mindenki mondani jó néhány olyan tételt, amelyet kapásból kihúzna a költségvetésből: stadionok, Várba költözés, Liget-projekt, olimpia

előkészítése, Paks, a társasági adó sportcélú felajánlása, tanulmányrendelések a Századvégtől, köztévé. Ez eddig bruttó (!) 370 milliárd. Bőven túl sok pénz ahhoz, hogy rokonok és csókosok zsebére nyíló ablakokon lapátolják ki, de még így is irdatlan messze vagyunk a céltól. Annyi hiányzik még, hogy meg kellene szüntetni például a teljes katonaságot (260 milliárd), rendőrséget (400) és bírósági rendszert (120). Vagy ha ez nem tetszik, akkor meg lehet felezni a teljes oktatási kiadást (1617).

És itt kezdjük érezni, hogy nem is olyan egyszerű a dolog. Nem kunszt a költségvetési törvénybe kisebb számokat írni. A feladat lényege a kiadások lefaragása lenne, anélkül hogy a szolgáltatási színvonal (még tovább) csökkenne. Ezüsttálcán kínálja magát egy aktuális rossz példa, a Klik. 2013 elején éppen azzal a hivatalos szöveggel hozták létre (minden szakértői ellenvéleményt semmibe véve), hogy az iskolák teljes központosításával egyszerre növelhető az oktatás színvonala (főleg a legelmaradottabb térségekben) és csökkenthető az állami kiadás (mintegy 50 milliárd forinttal), vagyis növelhető a hatékonyság. Mi lett belőle? Csökkent a színvonal („nincs kréta”), viszont nem csökkent a kiadási szint (legfeljebb év közben kell odaadni az eredeti tervekben letagadott részt). Nem azt állítom, hogy a magyar oktatási rendszerben ne lett volna helye egyáltalán semmilyen mértékű és jellegű központosításnak. Csak hát rosszul megcsinálni sokkal könnyebb volt, mint jól.

Mire lenne szükség? Arra, amire a kormány mindig is képtelen volt: mély szakmai elemzés, több évre szóló tervezés és kiszámítható végrehajtás. A 2016-os költségvetés tervezésekor a miniszterek utasításba kapták, hogy az illetékességi területeiken határozzanak meg teljesítménycélokat és azok megvalósulását mérő indikátorokat. A Civilek a költségvetésről projekt keretében megnéztük, hogy mi valósult meg ebből. Jelentem: semmi. Innen lenne szép a győzelem, ha a kormány mély szakmai elemzéseket akarna készíteni.

A kormány tavaly december végén hirdette ki rendeletben minden egyes költségvetési fejezet keretszámait a következő három évre, most meg, 50 nappal később, éppen arról értekezünk, hogy a miniszterelnök mégis inkább 850 milliárd forinttal jobb egyenleget szeretne. Ennyit a több évre szóló, megfontolt tervezésről.

Talán mindenki fel tudja idézni, amikor az életpályamodell bevezetése keretében a pedagógusok bérét először nemzeti szintű szalaggal ünnepélyesen hozzákötötték a minimálbérhez, majd néhány hónap múlva, vagyis az első adandó alkalommal, amikor ennek következménye lett volna, a nemzeti szintű szalagot (és a tanárokat) ünnepélyesen átvágták. Nesze neked, kiszámítható végrehajtás.

Ilyen körülmények között – ha netalán a kormány tényleg végre akarná hajtani a nullás költségvetésről reggeli borotválkozás közben született ötletét – leginkább arra számíthatunk, hogy az élet legkülönfélébb területein kapunk ajándékba további 17 darab Kliket. Alig várom.

már megint a nyers akarat helyettesíti a hozzáértést